

บทที่ 4

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ

บทที่ 4

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ

4.1 แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการได้แก่ การสร้างเสริมความสามารถในการทำงาน เพื่อช่วยผู้พิการให้มีอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของร่างกาย และสามารถที่มีอยู่ให้เลี้ยงตัวเองได้ ไม่ต้องเป็นภาระของครอบครัวและสังคมต่อไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531: น.648)

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization - ILO) ได้ให้คำนิยามของคำว่า "การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ" ไว้ดังนี้

"ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและประสานกันของการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ เช่น การแนะแนวอาชีพ การฝึกอาชีพ การเลือกบรรจุงาน โดยมุ่งหมายให้บุคคลพิการสามารถทำงานที่เหมาะสมเป็นการประจำและมั่นคงได้" (ILO, 1985: Paragraph 1(a))

วัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ

1. เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการทำงาน และช่วยให้บุคคลพิการมีอาชีพที่เหมาะสม
2. เพื่อช่วยฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของบุคคลพิการแต่ละคน
3. เพื่อช่วยให้บุคคลพิการมีอาชีพประจำ มีรายได้สามารถเลี้ยงตัวเอง โดยไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการในประเทศไทย

ประเทศไทยได้เริ่มช่วยเหลือบุคคลพิการในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพและการรักษาบำบัดมานานแล้ว บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

เช่น นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ และอาสาสมัคร ได้ร่วมกันก่อตั้งมูลนิธิช่วยบุคคลพิการประเภทต่าง ๆ เช่น

- มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์
- มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก ในพระบรมราชินูปถัมภ์
- มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

- มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน ในพระบรมราชินูปถัมภ์

ในตราสารของมูลนิธิดังกล่าวข้างต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลพิการทุกด้าน

นอกจากการจัดตั้งมูลนิธิช่วยบุคคลพิการประเภทต่าง ๆ แล้ว บุคคลพิการก็พยายามช่วยเหลือตัวเองโดยก่อตั้งสมาคมต่าง ๆ เช่น

- สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย
- สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย
- สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย

ผู้ประกอบการของบุคคลพิการทางสติปัญญา ได้ร่วมกันจัดตั้ง "สมาคมผู้ประกอบการบุคคลปัญญาอ่อน" สมาคมดังกล่าวได้ร่วมกับสมาคมบุคคลพิการดังกล่าวข้างต้น ทั้ง 3 สมาคม ได้ร่วมกันจัดตั้งเป็น *สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์* ทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 โดยให้เหตุผลดังนี้ "คนพิการเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างหนึ่งของชาติ สมควรให้การบำบัดรักษา การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ การบริการทางสังคมสงเคราะห์ และความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพและปรับสภาพทางสังคม ตลอดจนส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้สามารถใช้แรงงานให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจและลดภาระของรัฐและสังคม" (ร่างพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ฉ. 32 พ.ศ. 2522)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องการหางานทำของบุคคลพิการก็ยังเป็นปัญหาสำคัญ แม้บุคคลพิการพยายามช่วยเหลือตัวเอง พัฒนาสมรรถภาพด้านต่าง ๆ จนสามารถ

เล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ เพราะนายจ้างมักจะเลือกบุคคลที่มีความสามารถและทำประโยชน์ได้สูงสุด บุคคลนิการจึงจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ ฝึกอบรมอาชีพ อย่างเข้มข้นจนสามารถแข่งขันเข้าทำงานได้

ขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนนิการในด้านอาชีพ

1. การประเมินความสามารถในด้านอาชีพ (Vocational Assessment)

หมายถึง การประเมินศักยภาพของคนนิการในการทำงานหรือความสามารถ และทักษะในการประดิษฐ์ รวมทั้งการประเมินระดับของบุคคลนิการทั้งในแง่ของการแพทย์ จิตวิทยาสังคม และการศึกษา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีผู้ชำนาญงานที่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ

สมิธ (Smith, 1976) ได้แบ่งการประเมินความสามารถในการทำงานไว้ 3 ทางคือ

- 1) ทางอาชีพ โดยการทดสอบฝีมือทำงาน ความอดทนในการทำงาน การปฏิบัติคำสั่ง และความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น
- 2) ทางจิตใจ เพื่อดูว่ามีความสนใจอะไร เข้ากับสังคมได้ดีแค่ไหน ปฏิกริยาต่อการทำงาน ปัญหาทางสังคมและอารมณ์เป็นอย่างไร
- 3) ทางร่างกาย เพื่อดูความพิการที่มีอยู่ว่าเป็นอุปสรรคในการทำงานอย่างไรบ้าง

(สตีบ ธีระบุตร, 2525: น. 105-106)

วิธีประเมินความสามารถ

1. การสัมภาษณ์ เพื่อวินิจฉัยและวิเคราะห์ในเรื่องอิทธิพลของผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการพัฒนาคนนิการ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนสนิท ความสำคัญของคนนิการเกี่ยวกับการทำงาน และภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง รวมทั้งสอบประวัติส่วนตัวโดยละเอียดทุกด้าน ตลอดจนประวัติทางการแพทย์

2. การประเมินความสามารถในการเรียนรู้ ในการทำงาน

ทัศนคติและความสนใจอย่างละเอียด

3. การทดลองฝึกปฏิบัติงาน ของคนพิการในลักษณะหรือในภาวะที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อค้นหาว่าคนพิการมีความถนัดในงานอาชีพด้านใดมากที่สุด อะไรเป็นอุปสรรคในการทำงานของบุคคลนั้นเพื่อหาทางแก้ไข อาจใช้งานตัวอย่าง (work samples) ให้ทดลองฝึกปฏิบัติเพื่อทดสอบก็ได้

2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational guidance and counselling)

เป็นการช่วยคนพิการแก้ไขปัญหากับอาชีพ เจ้าหน้าที่ผู้แนะแนวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับคนพิการโดยละเอียดทุกด้าน เช่น ครอบครัวยุคของคนพิการ บันทึกทางการแพทย์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ บุคลิกภาพส่วนตัว ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งในครอบครัวและในสังคม ความสามารถ ความชำนาญงานก่อนพิการ อุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานอันเนื่องมาจากความพิการนั้น ๆ เป็นต้น

การให้คำแนะนำอาชีพประกอบด้วย

- การประเมินความสามารถในการทำงานของคนพิการ
- การให้ความรู้เกี่ยวกับงานที่เหมาะสมกับคนพิการและการฝึกอบรม
- การให้คำแนะนำในการเลือกอาชีพที่ดีที่สุด ซึ่งมีใช้เพียงแต่การแนะนำอาชีพต่าง ๆ เท่านั้น ยังเป็นการช่วยทำความเข้าใจให้กับคนพิการถึงความสามารถของตัวเอง งานชนิดใดเหมาะสมกับสภาพความพิการของเขา

3. การเตรียมตัวก่อนการฝึกอาชีพ (Pre-Vocational Training)

เป็นการให้ความรู้พื้นฐานในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ และสังเกตความถนัดในการใช้เครื่องมือแต่ละชนิด คนพิการบางคนอาจมีความสนใจที่จะฝึกอาชีพอย่างหนึ่ง แต่เมื่อทดสอบสภาพร่างกายแล้วไม่เหมาะกับอาชีพอย่างที่เขาต้องการ ก็อาจจะต้องเปลี่ยนไปฝึกอาชีพอีกอย่างหนึ่ง

ในขั้นนี้ควรมีการเตรียมคนนิการให้มีลักษณะนิสัยในการทำงาน (work habits) ที่ดี โดยการฝึกอบรมให้มีทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ ตรงต่อเวลา ใ้วางใจได้ มีความรับผิดชอบ ร่างกายสะอาด แต่งกายเรียบร้อย กิริยามารยาทและการวางตัวเหมาะสมกับงานที่ทำ ปรับตัวเข้ากับผู้ควบคุม นายจ้างและเพื่อนร่วมงานได้ดี มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น เป็นต้น

ในขั้นตอนนี้ คณะเจ้าหน้าที่จะประเมินความสามารถของคนนิการเป็นระยะ ๆ โดยการสังเกตความชำนาญในการทำงาน การหยิบจับใช้เครื่องมือ ความสามารถในการเรียนงานใหม่ ความว่องไว ตลอดจนความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ หากผลปรากฏว่าผู้นิการนั้นมีความเหมาะสมพอที่จะรับการฝึกอาชีพ ก็จะส่งไปยังแผนกฝึกอาชีพต่อไป

4. การฝึกอบรมด้านอาชีพ (Vocational training)

เป็นการฝึกอบรมอาชีพด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมคนนิการให้ออกไปประกอบอาชีพต่อไป การฝึกอาชีพนั้น มีทั้งการฝึกอาชีพที่ศูนย์ฝึกอาชีพหรือฝึกในสำนักงานโดยตรง โดยที่คนนิการจะฝึกหัดงานกับหน่วยงานทั้งของรัฐหรือเอกชน

เกณฑ์การพิจารณารับคนนิการเข้าฝึกอาชีพมีดังนี้

- ระดับสติปัญญา พื้นฐานการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละบุคคล
- ความสามารถในการใช้อวัยวะในการทำงาน
- ความสนใจ การตัดสินใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้

การประเมินการทำงาน

เมื่อบุคคลนิการจบการฝึกอาชีพแล้ว จะมีการประเมินการทำงานครั้งสุดท้ายว่ามีความสามารถในการทำงานเพียงใด วอร์ด (Ward, 1968) ได้กำหนดการประเมินการทำงานไว้ 3 ประการคือ

- นิสัยการทำงาน เช่น มีความเอาใจใส่ต่องาน มาทำงานสม่ำเสมอ ไม่ขาด ไม่มาสาย ตรงต่อเวลา ประณีตในการทำงาน ช่วงความสนใจยาว

นานพอกับงานที่ต้องทำ ชยัน สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ สามารถทำงานภายใต้การควบคุมดูแลและทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้

- ความอดทนต่องาน (work tolerance) เช่น ยืน หรือนั่ง ได้นานเท่าที่จำเป็นเพื่อทำงานให้สำเร็จ สามารถปรับตัวให้ทนต่องานได้ดี
- ความรวดเร็วในการทำงาน เช่น ทำได้เสร็จทันเวลา งาน เรียบร้อยมีผิดพลาดน้อย

5. การจัดหางานให้ทำ (Placement)

เป็นการจัดงานให้บุคคลพิการทำโดยได้รับเงินเดือนเท่ากับคนปกติที่ปฏิบัติงานชนิดเดียวกัน การจัดหางานนี้จะได้รับผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

- ความสามารถของคนพิการ
- บริการจัดหางานที่มีประสิทธิภาพ
- มีสถานที่ฝึกอาชีพ
- สังคมยอมรับให้คนพิการมีสิทธิทำงานโดยได้รับเงินเดือนเท่ากับ

คนปกติ

ปัจจุบันในหลายประเทศได้กำหนดเป็นระบบโควตา (Quota system) เช่น ประเทศอังกฤษ กำหนดว่าสถานประกอบการใดมีคนงานเกินกว่า 20 คนขึ้นไป ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน 3 เปอร์เซ็นต์ ผู้ใดฝ่าฝืนมีบทลงโทษกำกับไว้

6. โรงงานในอารักขา (Shelter workshop) จัดตั้งขึ้นเพื่อรับคน พิการที่ไม่อาจหางานทำในตลาดแรงงานได้ เนื่องจากเหตุความพิการ ไม่สามารถปรับตัวได้ แต่ยังมีความสามารถในการทำงานภายใต้สภาพการทำงานที่จัดไว้โดยเฉพาะ และมีผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ

7. การติดตามผลและการประเมินผลการให้ความช่วยเหลือ (Follow up and evaluation) เป็นการติดตามผลการทำงานของคนพิการว่า ได้รับความพอใจสูงสุดในงานที่ตนทำหรือไม่ สวัสดิภาพความเป็นอยู่อย่างไร สามารถ

ดำรงชีพอยู่ได้โดยปกติสุขจากรายได้หรือไม่ รวมทั้งนายจ้างมีความพอใจเพียงไร เป็นต้น (กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์, 2524: น.51-53)

บุคลากรในงานฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ

บุคลากรที่ทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ มีดังนี้

1. แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู (Physiatrist) หมายถึงแพทย์ที่ทำการประเมินสมรรถภาพทางกายของบุคคลพิการก่อนรับการฝึกอาชีพ และประกอบอาชีพให้และสั่งการบำบัดรักษาบุคคลพิการ ให้มีสุขภาพสมบูรณ์พอที่จะใช้ความสามารถที่มีอยู่รับการฝึกอาชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง
2. จิตแพทย์ (Psychiatrist) ในที่นี้หมายถึงผู้ประเมินสมรรถภาพทางจิตใจหรือตรวจสภาพจิตของบุคคลพิการ ที่สมัครรับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ เป็นผู้บอกได้ว่าบุคคลพิการผู้นั้นมีสภาวะทางจิตอย่างไร มีความพร้อมที่จะรับการฝึกอาชีพและประกอบอาชีพแล้วหรือยัง หากมีความบกพร่อง จิตแพทย์จะช่วยบำบัดรักษา และสามารถแนะนำอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของบุคคลผู้นั้นได้อย่างดี
3. นักจิตวิทยา (Psychologist) ในที่นี้หมายถึง ผู้ประเมินสมรรถภาพทางจิตใจของบุคคลพิการ ว่าจะมีความสามารถรับการฝึกอาชีพ หรือประกอบอาชีพได้หรือไม่ นักจิตวิทยาเป็นผู้มีความรู้ว่าคุณคนนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร เหมาะสมกับงานประเภทใด และเข้ากับผู้ร่วมงานประเภทใดได้ดี จึงต้องทำงานเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพด้วย
4. นักแนะแนวอาชีพ (Vocational guidance officer) หมายถึง ผู้ที่ให้ข้อมูลและคำปรึกษาโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลพิการได้รู้จักตัดสินใจเลือกฝึกอาชีพที่เหมาะสม สามารถเตรียมตัวประกอบอาชีพและรู้จักพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพให้ก้าวหน้าและมั่นคง
5. ที่ปรึกษาการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ (Vocational rehabilitation counselor) หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำบุคคลพิการเกี่ยวกับองค์ประกอบอาชีพ เช่นเดียวกับนักแนะแนวอาชีพ แต่ไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาทางการแนะแนวโดยตรง อาจเป็นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู

ฝึกอาชีพ หรือผู้อื่นที่มีความรู้และประสบการณ์ทางการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ สามารถประเมินสมรรถภาพในการทำงาน แนะนำบุคคลพิการให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพของงานอาชีพและสิ่งแวดล้อม สร้างลักษณะนิสัยที่เหมาะสมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และรู้จักแก้ไขปัญหาเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6. นักกายภาพบำบัด (Physical therapist) เป็นผู้รักษาอาการผิดปกติของร่างกาย โดยปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์ เป็นผู้ชี้แจงแก่ผู้ป่วยให้ออกกำลังกาย เพื่อรักษาโรคกล้ามเนื้อไม่ปกติ และหย่อนประสิทธิภาพ ให้การรักษาด้วยแสงอาทิตย์ ไฟฟ้า น้ำ หรือเครื่องกล เป็นผู้รู้จักสภาพร่างกายของบุคคลพิการอย่างดี สามารถประเมินสมรรถภาพและแนะนำอาชีพได้

7. นักกิจกรรมบำบัด (Occupational therapist) หมายถึง ผู้ประเมินสมรรถภาพในการทำงานหรือทำกิจกรรม ของบุคคลพิการ หากปรากฏว่ายังขาดความพร้อมที่จะรับการฝึกอาชีพ นักกิจกรรมบำบัดจะช่วยเหลือโดยวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แบบหนึ่ง ให้บุคคลพิการสามารถเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ได้อย่างมีสมรรถภาพสูงสุด เพื่อให้ฝึกอาชีพและประกอบอาชีพได้โดยปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และมีความมั่นคงในอาชีพ

8. นักสังคมสงเคราะห์ (Rehabilitation social worker) หมายถึง ผู้ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลพิการในด้านสวัสดิการ การแก้ไขปัญหาส่วนตัว ครอบครัวและสังคม เตรียมบุคคลพิการให้พร้อมสำหรับการฝึกและประกอบอาชีพ เป็นที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ ของบุคคลพิการ และเป็นผู้หนึ่งจะประสานงานฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของคนพิการให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

9. ครูฝึกอาชีพ (Vocational training officer) มีหน้าที่ให้ความรู้ ประสบการณ์ สร้างเสริมทักษะและสมรรถภาพในการทำงานแก่บุคคลพิการ เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอน ทำงานร่วมกับบุคลากรฝ่ายอื่น ๆ ในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ สามารถประเมินสมรรถภาพในการทำงานแนะนำและติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคคลพิการได้

10. **นักจัดหาและบรรจุงาน (Job exploration and placement officer)** เป็นผู้มีความรู้เรื่องบุคคลพิการ ลักษณะและสภาพความพิการ สมรรถภาพและปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นผู้จัดหางานที่เหมาะสมให้แก่บุคคลพิการ และเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาในระหว่างทดลองปฏิบัติงาน ตลอดจนช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531: น.650-651)

หน้าที่ คุณสมบัติและความรู้ความสามารถของนักจัดหางาน

หน้าที่

- พิจารณาคุณสมบัติและข้อบกพร่องทางอาชีพของคนพิการจากข้อมูลเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาวิชาชีพ การฝึกอบรม ประสบการณ์ ความสามารถและความชำนาญในการทำงาน
- ติดตามข่าว และประกาศการรับสมัครงานจากหนังสือพิมพ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
- เลือกงานที่เหมาะสมกับบุคคลพิการ โดยพิจารณาความสามารถในการทำงานของบุคคลพิการเป็นหลัก ทั้งนี้บุคคลพิการต้องพอใจในงานนั้น ๆ และเป็นงานที่ไม่เป็นอันตราย
- ติดต่อขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากนายจ้างหรือสถานประกอบการที่รับคนเข้าทำงาน ว่าสามารถรับคนพิการเข้าทำงานได้หรือไม่
- เมื่อบุคคลพิการได้งานทำแล้ว นักจัดหางานจะเป็นผู้ติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคคลพิการเป็นระยะ ๆ จนได้ผลเป็นที่พอใจว่า บุคคลพิการสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และมีความพอใจทั้งนายและลูกจ้าง

คุณสมบัติ

- มีความสนใจ ตั้งใจและเสียสละในการช่วยจัดหางานให้บุคคลพิการ
- มีการตัดสินใจที่ดีและรวดเร็ว
- มีบุคลิกดี แต่งกายสุภาพเรียบร้อย

- มีไหวพริบดี พุดจาติ
- มีความมั่นใจว่าบุคคลนิการที่จัดหางานให้มีความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม และความพร้อมที่จะทำงานนั้น ๆ ได้

- มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ความรู้ความสามารถพิเศษ

- มีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับบุคคลนิการ
- รู้จักบุคคลนิการและปัญหาของบุคคลนิการที่จะจัดหางานให้ทำเป็นอย่างดี
- รู้จักอาชีพต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบุคคลนิการ
- มีประสบการณ์ในการจัดหางานให้บุคคลนิการ
- รู้จักขั้นตอนของการทำาน และรายละเอียดต่าง ๆ ของงานว่าต้องใช้มือและนิ้วในการทำงาน ต้องมีสายตาดี และระดับการได้ยินดีเท่าไร เป็นต้น

4.2 หลักการและแนวทางดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลนิการต้องมีหลักการและแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลนิการ

- ความเข้าใจในสภาพ ความสามารถและความสมัครใจที่จะรับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลนิการ การยอมรับสภาพความนิการ
- ก่อนที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ บุคคลนิการควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ สังคม และการศึกษามาก่อน
- การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพแก่บุคคลนิการไม่ควรจำกัดอายุ เพศ ประเภท และระดับมากน้อยของบุคคลนิการ
- ควรนำหลักการ มาตรการ และวิธีการสร้างเสริมความสามารถในการทำงานอาชีพที่ใช้ได้ดีกับบุคคลที่ไม่นิการมาใช้

- การดำเนินงานต้องมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน คือ
 - ก. บุคลากรที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์เฉพาะสาขางานที่รับผิดชอบ มีความสามารถในการทำงานและมีความตั้งใจดี
 - ข. อาคารสถานที่ที่มีความสะดวกแก่บุคคลนิการทุกประเภท เหมาะ ในการทำกิจกรรมตามที่กำหนดในหลักสูตร
 - ค. เครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ มีความเหมาะสม มี ปริมาณเพียงพอ สามารถปรับปรุงหรือตัดแปลงให้บุคคลนิการใช้ได้สะดวก
 - ง. งบประมาณในการดำเนินงานด้านนี้ ควรมีเพียงพอโดยได้รับความ สนับสนุนจากภาครัฐและ เอกชนอย่างเต็มที่
 - การจัดทำโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพเฉพาะตัว ควรเหมาะสม กับบุคคลนิการแต่ละคน ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการโครงการ บุคคลนิการ และผู้แทนของครอบครัว โครงการดังกล่าวจะมีรายละเอียดดังนี้
 - ก. ประวัติส่วนตัว
 - ข. วุฒิทางการศึกษา
 - ค. ความถนัด ความสามารถพิเศษ
 - ง. ประวัติการฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้าน
 - จ. บริการที่ได้รับระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ
 - ฉ. ระยะเวลาตั้งต้นและสิ้นสุดโครงการ
 - บุคคลนิการที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพจนจบโครงการแต่ ยังไม่สามารถประกอบอาชีพได้ จะมีการประเมินผลการได้รับบริการอย่างรอบคอบ เมื่อทราบสาเหตุแล้วควรได้รับการช่วยเหลืออีกจนกว่าจะสามารถประกอบอาชีพที่ เหมาะสมได้
- การดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลนิการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้
- ก. ความช่วยเหลือสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐและ เอกชน
 - ข. ความร่วมมือและความตั้งใจในการทำงานของบุคลากรจากหน่วย

งานที่เกี่ยวข้องและครอบครัวของบุคคลพิการ

ค. บุคคลพิการต้องมีความตั้งใจ ความมานะพยายามและความอดทนอย่างสูง

2. แนวทางดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ

- บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมในการประชุมหารือ พิจารณาและตัดสินใจ
- การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการ ควรจัดตามลำดับอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันตั้งแต่เริ่มจนจบโครงการ
- มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ
- คัดเลือกบุคคลพิการที่จะเข้าฝึกอาชีพประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาจาก ความสามารถ ความถนัด วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และความสนใจ
- พิจารณาจำนวนบุคคลพิการที่จะเข้ารับบริการอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่ และงบประมาณ
- เพื่อให้การดำเนินงานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานควรเชิญผู้แทนสมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงานร่วมเป็นกรรมการด้วย
- ปฏิบัติงานอย่างรัดกุมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้ต้องสามารถปรับแผนการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
- การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลพิการต้องสัมพันธ์กับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอื่นอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะทางการแพทย์

4.3 คุณสมบัติของบุคคลพิการที่ควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ

บุคคลพิการทุกคนมีสิทธิได้รับบริการ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ แต่เนื่องจากในประเทศไทยมีหน่วยงานที่ให้บริการทางด้านนี้หลายแห่ง คุณสมบัติของบุคคลพิการที่จะได้รับบริการจากสถาบันแต่ละแห่งจึงแตกต่างกัน แล้วแต่วัตถุประสงค์ที่สถาบันนั้น ๆ กำหนด เช่น

1. ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด (Skills Development Center of the Blind) ของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ตั้งอยู่ที่ 78/2 ถนนติวานนท์ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เริ่มดำเนินงานเมื่อ พ.ศ.2505 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยคนบอดให้พัฒนาความสามารถที่จำเป็นเพื่อดำเนินชีวิตได้เหมือนคนปกติ บุคคลพิการทางตาที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- เป็นบุคคลพิการทางตาเพศชาย
- มีอายุ 15-35 ปี
- ไม่พิการด้านอื่น ๆ
- ไม่มีโรคติดต่อ
- สม่ัครใจเข้ารับการอบรม

2. ศูนย์พัฒนาอาชีพคนตาบอด (Lighthouse for the Blind) ของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ตั้งอยู่ที่ 69/43 ซอยพระมหาการุณย์ ถนนติวานนท์ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เริ่มดำเนินงานเมื่อ พ.ศ.2530 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยคนตาบอดให้มีความสามารถดำรงชีวิตได้อย่างคนปกติ และหาแนวทางส่งเสริมเหยื่อฐานะให้มีความเป็นอยู่ที่เสมอภาคทัดเทียมกับสภาพสังคมทั่วไปอย่างมีความสุข คุณสมบัติของผู้เข้ารับบริการ

- บุคคลพิการทางตา ชายและหญิง
- อายุ 18-45 ปี เป็นโสด
- ไม่มีความพิการอื่น ๆ
- ไม่มีโรคติดต่อ
- ผ่านการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานมาจากสถาบันของคนตาบอดทั่วประเทศ
- มีผู้ปกครองหรือสถาบันรับรอง

3. ศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการพระประแดง สังกัดกองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่ที่ซอยทรงคนอง ถนนเพชรหิรัญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอาชีพสาขาต่าง ๆ ให้

บุคคลพิการที่ได้รับการปรับสภาพร่างกายแล้ว ได้กำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ ดังนี้

- มีอายุระหว่าง 17-40 ปี ถ้าอายุเกินกว่า 40 ปี จะพิจารณาเป็นราย ๆ
- มีความพิการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างที่สามารถช่วยตนเองในการปฏิบัติงานได้ แต่ต้องไม่ตาบอดทั้งสองข้าง แขนไม่ขาดทั้งสองข้าง ไม่เป็นอัมพาตจนไม่สามารถควบคุมระบบขยับถ่ายได้ และไม่พิการทางสมองหรือปัญญาอ่อน
- มีสติปัญญาและความสามารถที่จะศึกษาวิชาชีพได้หลังจากการทดสอบแล้ว
- มีความประพฤติเรียบร้อยไม่บกพร่องในศีลธรรมอันดี
- ไม่เป็นโรคเรื้อรังหรือโรคติดต่ออันตราย หรือติดยาเสพติดให้โทษ
- ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมอาชีพสาขาใดสาขาหนึ่งจากศูนย์ฟื้นฟูและฝึกอาชีพคนพิการของกรมประชาสงเคราะห์ เว้นแต่การฝึกอาชีพในหลักสูตรที่ต่อเนื่องกัน
- มีความรู้อย่างต่ำอ่านออกเขียนได้ เว้นแต่ผู้ประสงค์จะศึกษาในวิชาช่างไฟฟ้า วิทยุและโทรทัศน์จะต้องสำเร็จการศึกษาอย่างต่ำระดับประถมศึกษาหรือได้ผ่านการอบรมหลังได้ผ่านการฝึกอบรมพิเศษจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดงมาแล้ว

4. ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน (Industrial Rehabilitation Center) สังกัดกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่ที่ตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2528 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

ก. เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในเรื่องมาตรการความปลอดภัยในการทำงาน ตามที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) โดยจัดให้มีโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนที่พิการจากอุบัติเหตุในการทำงาน

ข. เพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอของการประชุมไตรภาคี (ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล) เมื่อปี 2522 ซึ่งได้เสนอแนะให้มีการตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงานที่พิการจากการทำงาน เพื่อให้กองทุนเงินทดแทนสามารถบริการประโยชน์แก่ลูกจ้างและนายจ้างกว้างขวางขึ้น

ค. เพื่อให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนงานที่พิการให้สามารถกลับไปประกอบอาชีพตามแนวคิดโดยเร็ว เพื่อลดภาระของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

คุณสมบัติของผู้เข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ก. เป็นลูกจ้างที่พิการจากการทำงานและสภาพความพิการไม่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกอาชีพ

ข. สามารถช่วยตัวเองได้ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

ค. หลังจากประสบอุบัติเหตุ หรือโรคเนื่องจากการทำงานแล้วได้รับการรักษาบำบัดจากโรงพยาบาล ถ้ายังต้องรับการบำบัดอีก ซึ่งสามารถรับบริการด้านนี้ได้จากศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน

ง. ไม่เป็นโรคติดต่อ ไม่ติดยาเสพติดให้โทษ ไม่มีความพิการทางสมอง

จ. ไม่จำกัดความรู้หรืออายุ เว้นแต่ผู้จะฝึกอาชีพสาขางานซ่อมเครื่องไฟฟ้า ต้องสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้น

คุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพจากสถาบันทั้ง 4 แห่งดังกล่าวมาข้างต้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพความพิการและปัจจัยต่าง ๆ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพอสรุปคุณสมบัติทั่วไปของบุคคลพิการที่จะเข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพได้ ดังนี้

ก. ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอื่นมาแล้ว คือ

- ฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ เพื่อให้บุคคลพิการนั้นมีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจให้มากที่สุด หัดเทียมหรือใกล้เคียงกับบุคคลปกติ สามารถช่วยตัวเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้และสามารถใช้อวัยวะส่วนที่เหลือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา เพราะศูนย์พัฒนาหลายแห่งจะกำหนดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ด้วย เช่น ศูนย์พัฒนาอาชีพคนตาบอดกำหนดให้ผู้เข้ารับบริการผ่านการฝึกอบรมขั้นพื้นฐาน ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของกรมประชาสงเคราะห์และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงานของกรมแรงงานกำหนดคุณสมบัติของผู้ฝึกอาชีพเป็นช่างไฟฟ้า ต้องจบการศึกษาอย่างต่ำระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอ่าน

ออกเขียนได้ หากจะฝึกอาชีพอย่างอื่นต้องมีพื้นฐานความรู้ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบหรือหลักสูตร

สำหรับผู้ใหญ่ที่เคยทำงานแล้วและเกิดความพิการจากการทำงาน เช่น พิกัดทางตา หู จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาพิเศษ ด้วยคือ บุคคลพิการทางหูต้องเรียนภาษามือ การสะกดนิ้วมือ การอ่านริมฝีปากหรืออ่านคำพูด เพื่อสามารถสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม ช่วยลดปมด้อยและช่วยให้บุคคลพิการสามารถเอาชนะความน้อยเนื้อต่ำใจ ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและลักษณะนิสัย เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยที่บุคคลพิการมีความสุข ไม่เป็นภาระต่อผู้อื่นและมีความสุขด้วย

ข. มีอายุในวัยทำงาน

ศูนย์พัฒนาหรือศูนย์ฝึกอาชีพแต่ละแห่งได้กำหนดอายุของผู้เข้ารับบริการไว้เช่น 15-35 ปี 18-45 ปี 17-40 ปี สำหรับทางราชการได้กำหนดอายุในวัยทำงานระหว่าง 18-60 ปี ส่วนภาคเอกชนกำหนดการเกษียณอายุต่างกันคือ 50 หรือ 55 ปี เป็นต้น

ค. ความสมัครใจ

บุคคลพิการที่สมัครเข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความสนใจ เอาใจใส่ เพียรพยายามที่จะทำงานให้ดีที่สุด

ง. มีความพร้อม

บุคคลพิการนอกจากจะมีความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ และความรู้พื้นฐานแล้ว ควรมีความพร้อมอื่น ๆ เช่น

- ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมอาชีพในระหว่างทำงานทำและระหว่างทดลองปฏิบัติงาน

- เครื่องมือในการทำงานอาชีพ ต้องมีเครื่องมือเฉพาะตัวที่สามารถช่วยทำงานได้ถนัด เรียบร้อยและรวดเร็ว

- ความสามารถในการสื่อสาร เช่น บุคคลนิการทางตาควรมีความรู้หนังสือเบรลล์ คนนิการทางหูมีความสามารถในการอ่านริมฝีปากและภาษามือ เป็นต้น

จ. มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพแต่ละแห่ง

คุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับบริการแตกต่างกันตามระเบียบการของสถาบันแต่ละแห่ง บุคคลนิการทุกคนควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพโดยไม่จำกัดอายุ เพศ ประเภท และระดับความมากน้อยทางความนิการ แต่เพื่อความสะดวก ประหยัด และประสิทธิภาพของงาน จึงจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติให้เหมาะสมกับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของสถาบันแต่ละแห่ง เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพจะได้บรรลุผลที่กำหนดไว้